

MATTI HOLOPAINEN

Kirjoittaja on kehittämisspäälikkö Suomen Kuntaliitossa | matti.holopainen@kuntaliitto.fi

KUNTALIITON AVAUKSET DIGITALISAATIOON

Tuottamaton tiedonvälitystyö pois, ajantasainen tieto käyttöön
ja terve kilpailu kuntien sähköisiin palveluihin

1990-LUVUN PUOLIVÄLIN paikkeilla Lahden kaupungissa esiteltiin meille virkamiehille tilaaja-tuottaja-malliin siirtymistä Fellmannin auditoriossa. Perusajatuksena oli organisaation jakaminen tilaajiin ja tuottajiin tavoitteena toiminnan tehostaminen ja yritysten toimintamahdollisuuksien lisääminen kunnan palvelutuotannossa. Esitin tilaisuudessa epäilykseni, miten osaaminen ja resurssit riittäisivät sekä tilaamiseen että tuottamiseen vai tulisiko säästöjen asemesta lisää kustannuksia? Esitin siinä tilanteessa tilaaja-tuottajamallin sijasta panostamista kuntien prosessien tehostamiseen. Taustalla oli hyvät kokemukset Lahden karttatietojen vuonna 1987 käynnistyneestä digitalisointityöstä, joka tietysti oli edellyttänyt toimintaprosessien kuvaamista, avaamista ja kehittämistä. Nytemmin olen tyytyväisenä voinut todeta tilaaja-tuottajamallin sijaan prosessien ja digitalisoinnin nousseen keskustelun ytimeen

hallitustasoa myöten. Kuntaliitto on tehnyt periaatetasoa avauksia toimintaprosessien digitalisointiin liittyen. Tavoitteena on päästä eroon tuottamattomasta tiedon välittämistyöstä sekä mahdollistaa jatkuvasti ajantasaisen tiedon käyttö ja siihen pohjautuvien palvelujen kehittäminen ja käyttöönotto.

Toinen merkittävä epäkohta koskee verorahojen käyttöä kuntien palvelujen kansallisissa kehityshankkeissa. On kestäväntöntä, että kehityshankkeissa verorahoituksella tuotetaan palvelumonopoleja valitulle yritykselle. Monopolin kustannukset kaatuvat kuntien syliin. Palvelutuotannossa tarvitaan aina toimiva kilpailu ja markkinat. Tästä syystä Kuntaliitto on esittänyt seuraaviin kansallisiin palvelujen kehittämisen yhteishankkeisiin toimintamallia, jossa verorahoilla tehdään määrittelyt, yritykset toteuttavat kilpailevia palvelutoteutuksia, jotka sertifioidaan, kuntien kilpailuttamat ja käyttöönottat

palvelut auditoidaan, jonka jälkeen kunnille maksetaan ennalta sovittu tuki määräajassa käyttöönotetusta palvelusta. Lopputuloksen 100 %:n tehokas verorahan käyttö maksetaan ainoastaan tuloksesta ja saadaan toimivat markkinat, joilla on myös vientipotentiaalia laajalla rintamalla. Yhden luukun periaatteen ei tule tarkoittaa vain yhtä palvelutoteutusta vaan asiakkaan ohjaamista ko. palvelutoteutukseen ao. kunnassa.

Keskustellessamme avauksista varatoimitusjohtaja **Timo Kietäväinen** tuumi, että ollaanko esittämässä ”pienimuotoista vallankumousta”. Pohdittuamme asiaa lisää johtopäätöksensä oli, että tuon ”pienimuotoista” voisi jättää siitä pois. Niin merkittäviä mahdollisuuksia yhteiskunnan toiminnan tehostamiseksi tarjoaa prosessien verkosto, jossa jatkuvasti ajantasainen tieto on rajapintapalveluina toimijoiden käytettävissä palvelutuotannossa toimivilla markkinoilla.

Prosessien verkosto -toimintamalli käyttöön julkishallinnossa

HAASTEET

Kunnille on lainsäädännöllä asetettu ja asetetaan jatkuvasti uusia tiedon toimittamisvelvoitteita valtionhallinnon toimijoille valtakunnallisten rekisterien ylläpitämiseksi. Ko. rekisterien tiedot ja niistä tuotettavat valtakunnalliset palvelut eivät ole ajan tasalla, koska kunnilla ei ole resursseja tietojen jatkuvaan toimittamiseen valtion järjestelmiin. Tiedon toimittaminen aiheuttaa kunnille merkittävästi tuottamattomia henkilötyö- ja tietojärjestelmäkustannuksia.

EHDOTUS

Alkuperäinen tiedon tuottaja, kunta tai valtion toimija, tarjoaa tuottamansa tiedot tietopalvelurajapinnassa. Tiedon tarvitsija noutaa tarvitsemansa ajantasaisen tiedot rajapinnasta. Tiedon tuottajalla ei ole tiedon toimittamisvelvollisuutta. Tarvittavat tietopalvelurajapinnat määritellään, toteutetaan

ja pidetään yllä ao. prosessien omistajien yhteishankkeina.

VAIKUTUKSET

Kuntien tiedonvälitystehtäviä ja velvollisuuksia voidaan vähentää: jos joka 10:s kunnan työntekijä käyttää tunnin päivässä tietojen toimittamiseen valtion viranomaiselle tai yritykselle tai kunnan sisällä toiselle toimijalle, tarkoittaa se noin 260 miljoonaa €/vuosi (jos kunnallishallinnon henkilöstömenot noin 20 mrd/vuosi). Voidaan arvioida, että todellinen työ määrä on 2–3-kertainen kaikki kunnan vastuulla olevat toiminnot huomioiden.

Kunnan palvelujen tehostaminen hyödynnettäessä samoja rajapintoja sähköisessä asiointissa tuo merkittäviä säästöjä kunnalle ja kuntalaisille, ja on perusteltua käyttää samoja rajapintoja myös tietojen toimittamiseen muuhun käyttöön kunnan sisällä, valtionhallinnossa ja yrityksissä.

Säästömahdollisuudet valtionhallinnossa ovat merkittävät pitkällä aikajänteellä, kun

voidaan siirtyä valtakunnallisten rekisterien pidosta prosessien ajantasaisista tiedoista koottavien tietopalvelujen järjestäjän rooliin. Tietopalvelujen järjestämistehtäviä voidaan joustavasti siirtää valtiolta ja kunnilta myös yksityisen sektorin hoidettavaksi.

Jatkuvasti ajantasaisen tiedon käyttömahdollisuuden taloudellinen merkitys on huomattava, koska se mahdollistaa uusien palveluiden ja toimintatapojen kehittämisen ja käyttöönoton. Esimerkiksi tilastoinnin, toiminnanohjauksen ja seurannan kehittäminen voi perustua jatkuvasti ajantasaisen tiedon poimimiseen prosesseista, tietojen analysointiin ja hyväksikäyttöön nykyisen jälkilaskentamallin sijaan.

Toimintamalli mahdollistaa yksityisen sektorin roolin kasvattamisen yhteiskunnan tarvitsemien palveluiden järjestämisessä. Toimintamalli on mahdollisuus suomalaisten yritysten tuotekehitykselle ja viennille, koska kaikissa yhteiskunnissa julkishallinnon tehostaminen on keskeinen haaste.

LAOS 18° N 102° E

SKM-Gisair Oy on täyden palvelun suomalainen kartoitusyritys, joka pärjää myös vientimarkkinoilla.

- Digitaaliset ilmakuvaukset
- Digitaalinen ortokuvatuotanto
- Fotogrammetrinen kartoitus
- Maastomittaukset
- Maasto- ja virtuaalimallit

Suomalaista osaamista, laatua ja palvelua!

IMAGING FOR DEVELOPMENT
SKM-GISAIR

Tekniikantie 12
02150 Espoo

Puh. 044-304 8175
www.skmgisair.fi

Kuntien toiminnan kehittämishankkeiden toimintamallin uudistaminen

HAASTEET

Viime hallituskausilla käynnistetyissä julkishallinnon kehittämishankkeissa on pyritty kehittämään ministeriöiden ohjaamina kunnille suunnattuja keskitettyjä sähköisiä palveluja. Lopputuloksena on ollut jo käytössä olevien, markkina- ja asiakaslähtöisesti kehitettyjen palvelujen kanssa kilpailevia, valtion verovarjoilla rahoitettuja monopolipalveluja, joita ei voi kilpailuttaa ja joiden käyttö- ja ylläpitokustannukset jäävät kuntien vastuulle.

Toimintamalli on ongelmallinen mm. kuntien itsenäisen toiminta- ja talouskehityksen ohjauksen ja päätöksenteon, yritysten vapaan kilpailun, palvelujen innovoinnin ja kehittämisaktiviteetin sekä vientimahdollisuuksien edistämisen näkökulmista.

EHDOTUS

Kuntien toiminnan tehostamiseen ja muuhun kehittämiseen tähtäävissä hankkeissa laaditaan tavoitteina olevien palveluiden tarvitsemat määrittelyt. Näitä ovat ainakin tavoitteena olevien palveluiden toimintaperiaatteet, toiminnallisuudet, tietosisällöt sekä käyttöliittymät. Määrittelyt julkaistaan tarpeellisilta osin julkishallinnon suosituksina.

Määrittelyt laaditaan ja niitä pidetään yllä ao. palveluista vastaavien organisaatioiden yhteistyönä.

Palveluiden toteuttaminen jää halukkaiden yritysten vastuulle. Tarpeen mukaan voidaan edellyttää palvelutoteutuksen sertifiointia sen varmistamiseksi, että markkinoille tarjottu palvelu vastaa yhteisesti sovittuja määrittelyjä.

Palveluiden järjestämisen vastuuorganisaatiot kilpailuttavat palvelutoteutusten ja palvelujen hankinnan tarpeen mukaan.

Verovaroin voidaan tukea ja edistää palveluiden käyttöönottoa esimerkiksi palvelun

vastuuorganisaatiolle maksettavalla tuella, mikäli ao. yhteisiä määrittelyjä noudattava palvelu on hankittu ja otettu käyttöön sovittussa aikataulussa. Tarvittaessa voidaan tuen saamiseksi edellyttää palvelun auditointia.

VAIKUTUKSET

Toimintamalli varmistaa markkinoiden toimivuuden ja estää monopolien syntymistä. Palvelujen toteuttaminen ja käyttöönotto on nopeaa, koska mukana on laaja joukko yrityksiä. Kunnilla säilyy täysimääräinen mahdollisuus vaikuttaa kilpailutuksen kautta palveluiden sopivuuteen kunnan toimintaympäristöön sekä hankittavan palvelun laatuun ja hintaan. Yrityksillä on kotimarkkinoiden tuki vientiin suunnattuja palveluita kehitettäessä. Verovarojen käyttöön kuntien toiminnan kehittämisessä ei ole valtiontukisäädöksiin ongelmia yksittäisten yritysten rahoittamiseen liittyen.